

Der Kaiser von Kalifornien

ALEXANDER EISENACH / VOLKSBÜHNE BERLIN

Een academische western over het post-kapitalisme

Jasper Delva
Gezien op 28 augustus 2020
Volksbühne Berlin, Grosses Haus

Alexander Eisenach wil met 'Der Kaiser von Kalifornien', zijn eerste voorstelling voor Volksbühne Berlin, reflecteren over onze laat-kapitalistische samenleving en haar ideologie van groei, consumptie en vrije markten. Hij beroept zich hiervoor op het verhaal van de Californische koloniaal John Sutter. Maar zijn overweldigende drang om het systeem een kritische blik voor te houden resulteert in een voorstelling bol van academische slagzinnen maar weinig tot geen verhaal.

17 SEPTEMBER 2020

Vermoedelijk kennen weinigen het verhaal van Johann August Sutter, bijgenaamd de keizer van Californië. Het is het verhaal van een van oorsprong Zwitserse koloniaal die in 1834 landt in New York. Veertien jaar later bezit hij een groot stuk land in Californië en is hij ‘de rijkst man van de wereld’. Tot in 1848 goud wordt gevonden op zijn land. Binnen de kortste keren wordt het overspoeld door duizenden goudzoekers. Dit verhaal vormt de achtergrond voor Alexander Eisenach’s eerste voorstelling voor Volksbühne Berlijn. Toch wijkt de jonge schrijver en regisseur, die overkomt van het Berliner Ensemble, sterk af van het vaak glorieus vertelde verhaal van Sutter. Hij zet een historisch-economische reflectie op poten, geheel in lijn met de traditie van het huis. Het resultaat: een reflexieve en vooral zwaarwichtige voorstelling.

De voorstelling begint met een ijzige sfeer op het podium. Er staat een metalen frame in de vorm van een typisch Wilde Westen fort met in het midden daarvan een grote houten watermolen. De livemuziek van Sven Michelson en Niklas Kraft zorgt voor een beklijvend gevoel van dreiging en angst. De beweging van de acteur, die samen een suggestieve dans creëren, voegt aan die sfeer nog een gevoel van opgefoktheid en vijandigheid in het Californië dat opgeschrikt wordt

door een plotse toestroom van duizenden goudzoekers. Dit alles wordt nog versterkt door het live camerawerk dat inzoomt op de beklemmende bewegingen van de acteurs.

Een sterk begin, maar dan neemt de schrijver de voorstelling over van de regisseur. Waar de focus van Eisenach in het begin lijkt te liggen op het scheppen van sfeer, komt de nadruk in de rest van de voorstelling te liggen op de tekst die hij schreef. Er zijn drie verhaallijnen te volgen. Het eerste verhaal focust op de opkomst en ondergang van Sutter, gespeeld door Johanna Bantzer. Daarnaast verschijnen Sebastian Grünewald en Robert Kuchenbuch als een premiejager en buit op het podium. Een derde en laatste verhaallijn gaat over twee vrouwen, Jella Haase en Emma Rönnebeck, die Sutter willen redden en terugbrengen naar het Europese vasteland. Hoewel elk van deze acteerprestaties door de complexe tekst erg indrukwekkend is, zit er geen enkele emotionaliteit in. De schuldige voor dit euvel is deze oeverloos complexe tekst van Eisenach. Er zijn geen gesprekken tussen mensen te horen. Elk woord lijkt rechtstreeks uit academische boeken en studies te komen.

Elk woord lijkt rechtstreeks uit academische boeken en studies te komen

Dit zorgt dat de voorstelling weinig of geen verhaal heeft. Er is geen spanningsboog, geen *storytelling*. Er zijn dan wel personages, die staan enkel op het podium als boodschapper van academische theorieën en kritieken. Ze praten op zo'n meta-niveau dat zelfs de beste filosoof of socioloog jaloers zou zijn. Woorden als exploitatie, geofysica, klassenstrijd en ruilwaarde vliegen het publiek om de oren. Dit leidt er echter ook toe dat de voorstelling al snel verandert in niets meer dan een radicaal politiek pamflet.

Alsof dat nog niet genoeg is, wil Eisenach vooral de urgentie van zijn boodschap benadrukken. Dit doet hij niet alleen door elke uitgesproken zin op te vatten als een opzichzelfstaande slogan. In zijn urgentie om duidelijk te maken dat kapitalisme de wereld en mens doet afsteven op een kolossale ramp, lijkt de jonge regisseur zijn acteurs te vergeten. De nadruk ligt niet op verhaal en emotie, maar op het leveren van kritiek en inzicht. Dit gaat bovendien zo snel dat het nog moeilijk te volgen is. Het publiek lijkt achter te blijven met een gevoel van "ah ja, dat is waar". Meer is door het taalgebruik en de snelheid gewoonweg niet mogelijk.

Tot overmaat van ramp zorgt de overweldigende nadruk op tekst en boodschap dat de enscenering rommelig wordt. Er gebeurt heel wat op het podium. De setting met het fort en de draaimolen verandert regelmatig. Er komt een zetel bij of er gaat een tafel weg. Plots verschijnt er zelfs een klassiek Grieks uitziend beeld naar beneden. Het hangt boven het fort. De rol van deze ingreep blijft volledig onduidelijk. Net als het beeld, lijkt de functie ervan in het luchtledige te hangen. Het is typerend voor deze voorstelling. Er gebeurt veel, heel veel, maar er zit geen structuur of verhaal in dit alles. Het lijkt een aaneenschakeling van toevalligheden. De eindscene is daar misschien wel het beste voorbeeld van. Plots zien we op een scherm een standbeeld van een koloniaal dat verwijderd wordt in de staat Alabama. Het past uiteraard in deze tijd, maar wat het betekent voor het stuk is net als andere ingrepen niet duidelijk

"Der Kaiser von Kalifornien' wil als voorstelling reflecteren over onze hedendaagse samenleving en zijn fetisj voor groei en consumptie. Het verhaal

van koloniaal Sutter had een interessante setting kunnen opleveren. Maar hier wringt het schoentje. De uitwerking van Eisenach focust te sterk op de boodschap en verliest verhaal en structuur. Sutter en zijn kompanen staan dan wel op het podium, hun levens en ervaringen zijn verbannen naar de coulissen. Wat overblijft is niets meer dan bezeten activisten die zo hard mogelijk roepen. Ook dat kan theater zijn, maar ontroeren doet dat niet.